

Dissertatio juridica inauguralis de furtis

<https://hdl.handle.net/1874/341919>

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS,

17.

DE

FURTIS,

QUAM,

FAVENTE DEO TER OPT. MAX.

Auctoritate Magnifici Rectoris,

D. M. JOANNIS LUYTS,

Philosophiæ Doctoris, ejusdemque Facultatis in Inclytâ Academiâ
Ultrajectinâ Professoris Ordinarii,

NEC NON

*Amplissimi Senatus Academici consensu, Nobilissimæque
Facultatis JURIDICÆ Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in UTROQUE JURE honoribus & Privi-
legiis ritè, ac legitimè consequendis.

Eruditorum Examine subicit.

CAROLUS MARTENS, Ultrajectinus.

A. D. 12. Junii, hora locoque solitis.

TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officina FRANCISCI HALMA, Academiae
Typographi, c^o l^o LXXXVIII.

Amplissimo, Gravissimo
V I R O,

D. D. JACOBO MARTENS,

J. U. D. inclytæ Reipublicæ Ultrajectinæ Senatori & Exscabino
consultissimo, ac nomine Illustrissimorum hujus Provinciæ
Ordinis Equestris Procerum à rationibus publicis Assessori vi-
gilantissimo, Parenti meo omni filiali amore prosequendo, ve-
nerando.

NEC NON

Consultissimo, atque Honoratissimo
V I R O

D. D. CAROLO MARTENS,

J. U. D. nuper ad illustre collegium Archithalassicum quod
est Roterodami, deinde etiam ad Cameram Rationum fœde-
rati Belgii hujus Provinciæ nomine delegato, nunc vero So-
cietatis Indiæ Orientalis Moderatori prudentissimo, Patruo ad-
modum reverendo, colendo.

Hanc Disputationem Juridicam Inauguralem

Offero & inscribo

CAROLUS MARTENS.

Auth. & Resp.

P R O O E M I U M.

Artem juris promovet non parum ipse ille honos, ad quem promovemur juris Candidati. Boni non solum sed & docti præmiorum exhortatione efficitur. Inter præcipua, quæ juveniles meliora sperantes accendunt animos, Lauream esse doctoralem (quam generosa tot ambiunt pectora) quis nescit? hanc ut reportarem dedi operam, quantum ingenii paterentur vires, quantum industriæ. Laborandum esse vidi.

Indoctus quid enim saperet, liberque laborum?

*Optatam studiis Academicis metam qui attingunt, eruditionis in lucem edunt specimen, defendendumque sibi præscribi sinunt, quod ut cum laude defendant, vigiles esse oportet. Invigilandum erat & defensuro mihi. Igitur in jus quasi vocando furta, nunc venio actor: patrocini-
nium præbiturus furtum passis, delictum nempe adeo sua natura turpe, ut servilis probri & opprobrii nota ei inuratur:*

Audent cum talia fures,

inquit Virgilius, id est servi, ait Servius. Ab alieno facile abstinerent mortales, si vitæ rationem redderent. Otium & inertia furacium sunt nutrices manuum. Obnoxii denique animi atque infelicis est, deprehendi in furto malle, quam à furtis abhorrere, suumque tribuere cuique. Sed ne solum disciplinae morumque custodes dicantur (ut dicti aliquando fuerunt) Areopagitæ, ad Romanos hic deveniamus, eorumque in fures pœnas, quas dare maximum mali est remedium. Castigare noxam oportet, non ob præteritum delictum, cum id corrigi nequeat, sed ne peccetur iterum: tum ne alterius exemplo cæteri quoque peccent, quod fit si crimina non puniantur: facilitas enim veniæ fomes est delinquendi, & maxima peccandi illecebra spes est impunitatis: punienda ergo sunt maleficia, ut unius pœna metus possit esse multorum l. i. C. ad L. Jul. Repet. Sed ne argumenti nostri scopum prætereamus, paucis rem ipsam nunc aggrediamur.

D I S:

DISPUTATIO JURIDICA
 INAUGURALIS,
 DE
FURTIS.
 THESIS I.

Arias Furti denominationes fuisse constat. *ex §. 2. f. de obl. quæ ex del. nasc. l. 1. ff. de furt.* quod alii furtum dictum voluerint a *furvo*, id est nigro, inter quos Varro & Labco, quod per obscuras & atras noctes facilius furentur. Alii furtum ab antiquo verbo φῶρ Latinis *fur* appellatum scribunt, inter quos est *Gellius. 1. noct. attic. cap. 18.* *Fur* definitur, qui dolo malo rem alienam contrahat lucri faciendi causa, & a *Plauto in Aulul.* vocatur, homo trium litterarum. Per Ironiam tamen apud antiquos homo trium litterarum dicebatur ille, qui vanis nobilitatis titulis delectabatur: ex eo autem ductum est proverbium, quod ingenui suum prænomen, nomen, & cognomen tribus litteris notarent, ut pro *Quincto Valerio Maximo. Q. V. M.* ut *P. Manutius* in Adagiis animadvertit. Alii adhuc a fraude, vel etiam a ferendo furtum censent denominatum, inter quos *Sabinus*. Alii denique utramque retinent ætymologiam, inter quos *Paulus. l. 1. ff. d. t.* quem sequitur *Tribonianus in d. §. 2.* ut qui omnium origines nullâ rejectâ proponit, quasi omnes tacite approbare videatur. *arg. l. 142. ff. de R. f.* Veteres quoque omnia quæ clam & furtim fiebant furta dicebant: unde pro adulterio & clandestino coitu sæpe a Poëtis est usurpatum, ut apud *Virg. lib. 4. Georg.*

*Inter quas curam Clymene narrabat inanem
 Vulcani, Martisque dolos, & dulcia furta.*

6 DISPUTATIO JURIDICA

Aliquando etiam sumitur pro insidiis, ut cantat *Virg. lib. 10. Aneid.* dum loquitur de Mezentio, qui Orodem interemit.

Obvius adversoque occurrit, seque viro vir

Consulit, haud furto melior, sed fortibus armis.

At satis de vocis ætymologia & homonymia, transeamus potius ad definitionem, quæ in quacunque re explicanda præcipue attendenda est.

I I.

Est autem furtum alicui clam, occulte & sine armis sua eripere: vel furtum est alterius bona mobilia, vel usum eorum contra possessoris consensum animo furandi fraudulose auferre: aut si mavis Jurisperitorum definit: *furtum est contrectatio fraudulosa, lucri faciendi gratia, vel ipsius rei, vel etiam usus ejus possessionisve, quod lege naturæ prohibuitur est admittere. l. 1. §. ult. ff. de furt.* Hujus definitionis singula verba nobis expendenda sunt. Dicitur *contrectatio* non ex rigore grammatico, vel quovis contactu rei alienæ, quæ nullum obligat ullo crimine: sed contrectationem Jurisperiti omnes hic intelligunt actualem rei alienæ ablationem, seu de loco in locum motionem. *l. 3. §. 18. ff. de acquir. vel amitt. poss.* nam furtum sine fraudulosa contrectatione fieri nequit: licet igitur voluntas furandi & auferendi adfuerit, aut licet id ipsum conceptis verbis, aut scriptis quis minatus fuerit, sola tamen nuda cogitatio, aut consilium, aut furandi voluntas, aut scriptura, aut contactus furem facere non possunt. *l. 1. §. 1. ff. b. r. exemplum ea de re nobis occurrit. in l. 21. §. 7. ff. b. r.* quæ dicit non esse furem qui furti faciendi causa conclave intravit & nihil attigit, sed injuriarum aut de vi actione teneri: enim vero qui rem contrectavit, licet occiderit, fregerit, effuderit, abjecerit id quod furatum venerat, furti reum esse. *l. 10. ff. de cond. furt. & l. 7. ff. b. r.* Generaliter autem furtum committit, qui alienam rem invito domino contrectat. *§. 6. ff. de obl. que ex del. nasc.* Sed hic quæri potest an furtum saltem non committatur sine contrectatione per solam inficiationem, ut si quis rem depositam aut commodatam lucri faciendi gratia inficietur, quod negatur per. *l. 67. ff. b. r. Paulus quoque in l. 3. §. 18. ff. de acq. vel amitt. poss.* præter inficiationem, inquit, requiritur ut res loco moveatur, vel furti faciendi causa contrectetur:

contrectetur: si loco non moveris, plerique veterum, & Sabinus & Cassius responderunt, possessorem me manere, quia furtum sine contrectatione fieri non potest.

I I I.

Sequitur vox *fraudulosa*, quia furtum sine dolo aut affectu furandi, id est rem intervertendi domino, non committitur. *l. 46. §. 7. l. 50. §. 2. ff. h. t. l. 41. §. fin. ff. ad l. Aquil. cui non est contrarium quod Pomponius scribit, eum qui saccum cum pecunia surripuit, furti, etiam sacci nomine teneri, quamvis sacci surripiendi animum non habeat. l. 77. ff. h. t. nam etsi in huiusmodi specie principale propositum non est, saccum furari, tamen per consequentiam, quo scilicet commodius pecunia auferri queat, etiam saccus animo surripiendi ablatu intelligi debet. Hinc sequitur 1. quod res debeat esse aliena, quæ certum habet dominum, quia nemo rem suam, quatenus nihil in eâ alieni est, furto auferre potest. *l. 21. ff. commod. l. 15. l. 53. §. fin. ff. h. t.* Speciale est quod servus sui ipsius furtum faciat. *l. 60. ff. h. t. 2.* Sequitur quod furtum fiat invito domino. *l. 48. §. 2. ff. h. t. §. 6. F. de obl. q. ex del. nasc. rei itaque pro derelicto habitæ non fit furtum, licet accipiens habuerit animum furandi. l. 43. §. 5. ff. h. t. nec hæreditati jacenti, quia nullius in bonis est, atque ita nemo est cui fraus fiat. l. 1. ff. de rer. divis. l. 68. ff. h. t. sed est crimen expilatæ hæreditatis, & ad exhibendum agitur. l. 2. ff. expil. hered. non tamen sine furti crimine tollere quis potest illud, quod in viâ publicâ jacet, sive sciat, sive ignoret cuius sit. *d. l. 43. §. 4. h. t. & D. Tulden. comment. cap. 8. 3.* Si quis crediderit se volente domino facere, quod revera facit invito, tamen non committit furtum. *§. 7. F. de obl. q. ex del. nasc. l. 46. §. 7. h. t.* sicut a contrario, si quis credat invito domino se contrectare, cum revera id fiat volente, etiam non facit furtum. *§. 8. F. eod.* quia volenti non fit injuria. *l. 145. de R. F.* sed tamen in conscientia est furtum, quia animus furandi adfuit: interdum tamen accidere potest ut etiam ex voluntate domini, si quis capiat, furti teneatur, ut si quis dominum deceperit simulato nomine alterius, exemplum est. *in l. 52. §. 11. ff. h. t.* Illud quoque hic observandum est, fraudis mentionem ideo fieri, ut discernatur furtum a rapinâ, actus clandestinus a violento: nam etsi generali**

8 DISPUTATIO JURIDICA

rali significatione & vis fraudem & dolum habet. *l. 2. §. 8. ff. vi bon. rapt.* Specialiter tamen fraudis appellatione ea injuria significatur, quæ occulte fit & clanculum, cum vis sit aperta, quo pertinet illud Ciceronis. *Fraudem vulpecula, vim leonis esse.*

I V.

Non sufficit tamen fraudulentam rei adesse contrectationem, nisi ea fiat *lucri faciendi gratia*. Hæc verba causam furti finalem continent, & præcipue furtum a cæteris maleficiis separant. *l. 8. §. 2. ff. arb. furt. coes.* Nam quod alium finem habet proprie furtum non est, sed aliud delictum: ut si contumeliæ causa fiat est injuria. *l. 53. pr. h. t.* si nocendi tantum gratia, damnum quod vindicatur *L. Aquilia. l. 41. §. ult. ff. ad L. Aquil.* item si quis ancillam meretricem libidinis explendæ gratia abstulerit, non facit furtum. *l. 39. pr. ff. h. t.* aut qui tabulas instrumentaque amovet, non lucrandi animo (nam sic furtum committeretur. *l. 27. ff. h. t. l. 16. pr. ff. de fals.*) sed occultandæ veritatis causa. Hic enim potius in falsi crimen se induit. *d. l. 16. in fine.* Itaque non tam factum quam voluntas & animus faciendi maleficia distinguit. *d. l. 53. h. t.* Hinc minores doli incapaces, furiosi & amentes furtum non faciunt. *§. 18. ff. de obl. q. ex del. nasc.* nihil quoque interest si ipsam rem quis lucrari velit, siue usum rei vel possessionem. *l. 15. l. 20. ff. h. t.* quod enim jus est in tota re, idem est in parte, aut usu rei. *l. 76. ff. de R. Vind.*

V.

Additur in definitione *vel ipsius rei, vel etiam usus ejus possessionisve*. His verbis indicantur objecta furti. Quod ad *res* attinet, illa debet esse corporalis & mobilis. *l. 25. ff. h. t.* Immobilia enim (ut ipsa vox sonat) propter summam suam gravitatem & onus, moveri & contrectari vel auferri non possunt. Si tamen quis cretam ex fundo alieno abstulerit furtum committit, non quod cretam efoderit, sed quod eam scilicet mobilem effectam abstulerit. *l. 57. ff. h. t.* Sub rebus mobilibus etiam continentur res se moventes, ut servi, jumenta & alia animalia. Quin & liberi hominis furtum fit. *§. 9. ff. de obl. q. ex del. nasc. l. 14. §. 13. l. 38. ff. h. t.* nec interest cujus pretii res sit ablata, nam etiam rei minimæ furtum fit, sufficiente affectu furandi, qui in parvis æque, atque magnis rebus deprehenditur.

prehenditur. §. 16. *J. de R. D. l. 37. ff. b. t. Nov. 69. cap. 1.* & re vera si ipsam rem inspiciamus est deterior quo ad animum, qui rem minimam abstulit, quam qui invitatus re egregiâ ita deliquit. *Ufus* furtum committit dominus furripiens rem commodatam commodatario, depositarius utens re deposita, creditor pignore, item commodatarius aliter utens re commodata, quam concessum est. §. 6. *J. de obl. q. ex del. nasc. l. 40. l. 54. ff. b. t.* Item si fullo aut sarcinator utantur vestimentis, quæ polienda vel sarcienda acceperunt. *l. 82. pr. ff. b. t.* Possessionis furtum facit debitor auferendo a creditore pignus. §. 10. *J. de obl. q. ex del. nasc. l. 12. §. ult. ff. b. t.*

V I.

Denique subjicitur quod lege, id est, *jure naturali prohibitum est* admittere. Notandum est hanc clausulam ad substantiam definitionis non esse necessariam, ut & in definitione tutelæ de eâ clausulâ, *jure civili data ac permessa. §. 1. J. de tutel.* & in definitione obligationis, *secundum nostræ civitatis jura. §. 1. J. de obligat.* Indicat tamen hujus maleficii turpitudinem, quam vel ipsa natura, id est ratio naturalis detestatur. *l. 42. ff. de V. S.* Ipsa enim natura hoc omnium mentibus ingeneravit, nefas esse alteri detrahere sui commodi causa. Sic Cicero *lib. 3. offic. Illud natura non patitur ut aliorum spoliis nostras facultates, copias, opes auceamus.* Et Pomponius in *l. 14. de cond. indeb. Hoc natura æquum est neminem cum alterius detrimento fieri locupulentiorem.* Sed ex prædictâ clausulâ dubium quoddam oriri videtur, sc. quomodo furtum, quod est violatio dominii jure naturæ vetitum esse queat, cum dominia jure gentium demum introducta sint, quasi contradictio sit, dominium statuere juris gentium, & furtum, quo dominium violatur, jure naturæ esse vetitum. Responsio trita est, illud nequaquam sequi, jus naturæ de aliqua re præcipit, ergo illa res fuit in primo statu naturalium rerum. Jus naturæ cunctas societatis humanæ actiones morali præscripto regit, quamdiu illa durat. Sic Grotius. *lib. 1. cap. 1. §. 10. Sciendum, jus naturale non de iis tantum agere, quæ citra voluntatem humanam existunt: sed de multis etiam quæ voluntatis humana actum consequuntur. Dominium, quale nunc in usu est, volun-*

tas humana introduxit: ac eo introducto nefas mihi esse id arripere te invito, quod tui est domini ipsum indicat jus naturale, quod tunc vires suas exeruit. Nihil quoque in contrarium movet, quod apud varias gentes furta & latrocinia licita atque impunita fuere, ut apud Ægyptios & Lacedæmonios, de quibus vide *Gell. lib. II. cap. 18. Alex. ab Alex. lib. 1. cap. 24.* Quoniam pravi Gentium mores & contra rectam rationem receptæ consuetudines non evertunt jus naturale. Præterea Ægyptii & Lacedæmonii non promiscue omnium rerum furta permiserunt, sed tantum edulium, neque omnibus furari, sed junioribus duntaxat, quos furtim sibi alimenta comparare voluerunt, ut acuerent industriam, discerentque a pueris, noctu vigilare, interdum fallere, insidias struere, exploratores habere: quoniam deprehensos verberibus cædi jubebant: ita adultos bello utiliores fore existimantes, teste *Xenophonte lib. de Rep. Lacedam. & Diod. Sicul. lib. 5. Biblioth. cap. 18.*

V I I.

Post furti definitionem ad ipsius divisionem procedendum est. Dividitur furtum in *manifestum & nec manifestum. l. 2. ff. b. r. §. 3. F. de obl. q. ex del. nasc.* hæc divisio furti est pervetusta, puta ex *L. XII. rabb.* ut videre est apud *Agell. lib. II. cap. ult. & apud Festum* in verbo *nec*, ubi veteres docet *nec* usos pro non. *Furtum manifestum* est cum fur deprehenditur in ipso furto, vel antequam rem furtivam eo detulit, quo isto die deferre destinaverat. *l. 3. 4. 5. 34. ff. b. r.* Nihil refert a quo fur deprehendatur, utrum a domino, an a vicino, sive quolibet alio transeunte. *d. l. 3. §. 1. l. 7. §. ult. eod.* quod sane ita debet intelligi, ut *Accursius* interpretatur, sive deprehendens negotium meum gerat me sciente, sive etiam me inscio, cum per rati habitationem rem meam gessisse intelligatur, ipso enim gestu res meas gessisse dicendum est. Neque hac ratione fit, ut alteri per alterum obligatio acquiratur contra regulam juris. *§. 4. F. de inutil. stip.* nam deprehensio cujuscunque ea sit, delictum tantum qualificat. Nihil quoque interest an in publico loco vel privato sit deprehensus. *l. 5. ff. b. r. Manifestus* præterea dicitur, licet non fuerit comprehensus, dummodo cum re furtiva fuerit visus.

l. 7. §. 2. ff. h. t. non quidem nude, sed oportet ut excitato clamore monitus fuerit, veluti *fures, fures! aut quote fur proripis? quove res abis mea?* nam & ex *L. XII. tabb.* clamor exigebatur, antequam liceret furem occidere. *l. 4. §. 1. ff. ad L. Aquil.* secus si dominus, cum videret furtum sibi fieri, abscondit se, ne occideretur. *d. l. 7. §. 1. ff. h. t.* potius clamandum erat.
 — *quo nunc se proripit ille & c.*

V I I I.

Furtum nec manifestum est, cum fur neque deprehensus neque conspectus est cum re furtiva, sed tamen constare debet cum furtum commississe. *l. 5. §. 1. ff. h. t.* Interdum hujus furti tenetur & ille, qui ipse furtum non fecit, id est, qui rem ipse non contrectavit, veluti *is cuius ope, vel consilio furtum factum est.* §. 11. *f. de obl. q. ex del. nasc. l. 34. ff. h. t. l. 27. §. 21 ff. ad L. Aquil. consilium* dare videtur, qui persuadet & impellit atque instruit consilio ad furtum faciendum. *l. 50. §. 3. ff. h. t.* Consilium vel generale est, ut si quis alicui de inopia querenti in genere persuaderit furtum, cuius nomine nemo furti obligatus, quantumvis furtum secutum sit. §. 11. *f. de obl. q. ex del. nasc.* vel speciale est, quo tempus, modus, persona, occasio indicatur ad furtum faciendum, exempli causa, si quis furi rationem penetrandi in ædes, vel locum ubi pecunia reposita est, commonstret. Hæc consilii species, etsi nullum porro ministerium, seu opera accedat consulentem obligat. *Opem fert,* qui ministerium & adiutorium ad surripiendas res præbet. *d. l. 50. §. 3. ff. h. t.* ut qui ferramenta sciens ad effringendum ostium commodaverit, vel armarium, vel scalas ad ascendendum supposuerit. *l. 54. §. 4. ff. h. t.* aliud est si ignoraverit. *l. 59. §. 2. ff. h. t.* non satis adhuc expeditum est, an illa verba *ope & consilio* conjunctim sint intelligenda, an separatim, itaque an sufficiat solum consilium, vel solam operam adhibuisse? dubitandi ratio est, quod in multis legibus utrumque conjunctim proponitur. Explicatur illud quidem in *l. 53. §. 1. ff. de V. S.* sed ambigue, ita ut ex ipsa lege quidam conjiciant utrumque simul desiderari. Probabilius tamen est illa verba separatim esse accipienda, ut etiam ex solo consilio & ex sola

12 DISPUTATIO JURIDICA

ope quis possit teneri. Nam Ictus *in d. l. 50. §. 3. ff. h. t.* separat utriusque definitionem. Idem quoque *Ulpianus* non obscure indicat. *in l. 52. §. 19. ff. h. t.* ubi *opem ferre, vel consilium dare.* Et clarius *in l. 6. ff. de cond. furt.* ubi idem *Ulpianus* dicit, actione furti tenetur non solum cujus ope, & consilio simul furtum factum est, sed etiam is, qui vel consilium tantum dedit, vel tantum opem tulit.

I X.

Est & alia quadruplex divisio *in §. 4. f. de obl. q. ex del. nasc.* nempe *concepti, oblati, prohibiti, & non exhibiti furci*: *conceptum furtum* dicebatur, quando res furtiva presentibus testibus apud aliquem quaesita & inventa esset; *oblatum* quando quis rem furtivam alteri obtulerit, ut apud eum conciperetur, si utique ea mente data esset; *prohibitum*, quando quis furtivam rem quaerere, testibus presentibus, volentem prohibuisset; *non exhibitum*, quando quis furtivam rem, apud se quaesitam & inventam non exhibuisset. Sed haec non tam furti genera sunt, quam species actionum furto cohaerentium, quae in desuetudinem abierunt, propter sublatam veterem investigandae rei furtivae consuetudinem atque licentiam. *d. §. 4.* illud tamen in usu mansit, ut si suspicio aliqua sit, rem furtivam in domo alterius esse, is qui furtum passus est, possit sciente & praesente iudice rem suam quaerere, & si alter dicat se emisse teneatur nominare suum auctorem. *l. 5. C. h. t.* Antiqua illa inquisitio fiebat ex lege *xii tabb. per lancem & licio* teste *Gellio lib. 11. cap. 18. & lib. 16. cap. 10.* ut si quis in alicujus aedibus furtum vellet quaerere, illud faceret nudus, cinctus licio, ne posset aliquid sub vestibus occultare & inferre, quo innocentem faceret reum, & lancem ante oculos tenens, ne honestas videret in domo matronas, juratusque Deos legum custodes sese reperiendi spe furtum quaerere, & tunc quidem alter ille apud quem furtum quaerebatur, domum suam ei qui furtum quaerebat aperire, & in obsignatis & non obsignatis locis liberam furti inquirendi potestatem facere coegebatur, quem morem primum a Graecis usurpatum, deinde in

Ro-

Romanam Rempub. invecum fuisse constat. *Ex Platone lib. 12. de Legibus.*

X.

Præterea *furtum* adhuc varie subdividitur. 1. Quod aliud sit *diurnum*, aliud *nocturnum*. Posterius hoc furtum gravius puni-
tur, quia in quandam incidit latrocinii speciem: ideoque noctur-
nus fur ex lege Dei impune occidi potest. *Exod. 22. vers. 2.* Idem-
que jure Canon: *cap. 3. de homicid.* ex lege quoque Solonis, ut
attestatur *Demosth. in orat. adversus Timocrat.* & apud Romanos *ex*
ll. 12. tabb. ex quibus hanc refert *Macrob. lib. 1. Saturnal. cap. 4.*
Si nox furtum faxit, & aliquis eum occisit, jure casus esto: in quam
sententiam & *Gellius. l. 11. noct. attic. cap. 18.* Ratio hujus rei duplex
fuisse videtur, vel quia noctu non potest inclamari auxilium: vel
potius quia eo tempore non potest discerni an ad furandum, an ad
occidendum venerit. Sed ut nocturnus fur jure occidi possit, re-
quiritur testificatio cum clamore. *l. 4. §. 1. ff. ad L. Aquil.* & ut
sine periculo ei parci non potuerit. *l. 9. ff. ad L. Cornel. de Sicar.*
2. Furtum aliud est *domesticum*, aliud *non domesticum*. *Furtum*
domesticum est quod a personis domesticis, puta uxore, liberis,
servis committitur. Notandum est quod constante matrimonio
actio furti famosa inter conjuges cesset, propter honorem matri-
monii, conjugumque necessitudinem, atque vitæ totius societa-
tem, ejusque loco datur actio rerum amotarum in simplum. *l. 52.*
§. 1. & 2. ff. h. t. l. 17. C. eod. l. 1. 2. & seqq. ff. de act. rev. amot. si
nimirum divortium secutum sit. Si non sit secutum, res condici
potest. *l. 25. ff. eod.* vel agitur actione in factum ad interesse. *l. 2.*
C. eod. hinc sequitur quod multo minus conjux a conjuge extra
ordinem furti accusari possit, cum criminale judicium plerumque
gravius sit, quam civile. Servi quoque & liberi, quos in potestate
habemus, furtum quidem nobis faciunt, furti tamen actione non
tenentur; ratio duplex redditur: prima quia natura est impedinen-
to, quod non magis cum his quos in potestate habemus, quam
nobiscum ipsi agere possimus. Secunda ratio est, quia necesse non
habet pater vel dominus litigare, sed statuere ipse in furem potest.

14 DISPUTATIO JURIDICA

l. 16. & 17. ff. b. r. quantum ad filios familias attinet, tertia ratio addi potest, quod vivo parente domini existimantur & participes parentum. *l. 11. ff. de lib. & post.* Sed quod diximus ipsum patrem vel dominum statuere in furem posse, hoc limitandum est, si atrocitas delicti graviolem exigat animadversionem. *l. 3. & 4. C. de patr. pot. l. un. C. de emend. serv.* temperandum quoque est quod diximus de furti actione, ut licet ea adversus filium familias non detur, si tamen peculium castrense habeat, utili actione patri teneatur. *d. l. 52. §. 5. ff. b. r. l. 4. ff. de judic.* ex contrario quoque si pater filio furtum fecerit, furti actione non tenetur: reverentia enim parentibus debita hoc efficit, ne contra eos turpis actio detur. *l. 1. 2. 5. & seq. de obs. par. & patr. prest. 3.* Furtum dividitur ab objecto seu materia, quo nomine vel fit furtum rei sacræ, dictum sacilegium, vel Reipublicæ & est peculatus, vel hominis liberi appellatum plagium, vel pecorum aut pecudum, & dicitur abigeatus, vel denique alterius rei mobilis privata, simpliciter furtum nominatum. De his furtis vide *Bachov. ad Treutler. disp. xxx. lit. E. F. G. Bonifac. de furt. pag. 232. 248. 281. 229. & Menoch. arbitr. cap. 586. 4.* Et ultimo loco dividitur furtum secundum praxin in *simplex & qualificatum*, *simplex* est, cui nullum aliud crimen aut circumstantia adhæret, *qualificatum* cum talis circumstantia adest. Vide *Damboud. prax. crim. cap. 110. de furt.*

X I.

Huc usque egimus de ipso delicto, sequitur nunc ut videamus de pœna, quæ delictum ut umbra corpus sequitur. Pœna furti, tam apud Romanos, quam apud alias gentes, varia fuit. Nam alii pœna pecuniaria tantum, alii flagellatione, alii fustigatione, alii effossione oculorum, aut alicujus membri amputatione, alii gravius etiam, adeoque morte furta multarunt. Vide *Alex. ab Alex. 6. genial. dier. 10. Bodinus lib. 6. de Repub.* Draco Atheniensium legislator omnes fures capitis supplicio puniendos esse censuit. Solon postea furibus dupli pœnam irrogavit. *Gellius lib. 11. cap. ult.* Romani, qui leges suas ab Atheniensibus & Lacedæmoniis acceperunt,
§. 10.

§. 10. *F. de jure nat. gent. & civ.* neque pari severitate in puniendis omnium generum furtis, neque remissa nimis lenitate, usi sunt. Etenim Decemviri fures manifestos, homines liberos, verberari addicique jusserunt ei, cui furtum factum esset. Servos fures manifestos, verberibus affectos, e saxo voluerunt præcipitari. Nec manifestos fures dupli pœna affecerunt. *Gell. lib. 11. cap. ult. &* hæc pœna apud Romanos in usu mansit. Sed pœna furti manifesti exolevit, & Prætores in ejus locum pœnam quadrupli substituerunt, tam ex servi, quam ex liberi persona. §. 5. *F. de obl. q. ex del. nasc.* quas pœnas non evitat fur suâ pœnitentiâ, si postquam rem abstulisset, eam rursus domino sponte reddat. *l. 65. ff. h. t.* pœna itaque furti manifesti prætorica est. *pr. F. de perp. & temp. act.* nec manifesti, civilis ex *L. xii. tabb.* descendens. Et capitis pœnam neque leges *xii. tabb.* neque Prætores in fures constituerunt. Satis justum enim videbatur, ut qui in pecuniâ læsisset, & in pecuniâ puniretur.

X I I.

Procidente vero tempore præter has pœnas ordinarias, est etiam extra ordinem in fures pœna constituta, secundum quam criminaliter coerceri poterant. *l. ult. ff. h. t.* quam pœnam Imperator Justin. *in Nov. 134. cap. 13. & in auct. sed novo. C. de serv. fugit.* valde moderatus est, & constituit ne ob simplex furtum, facile alicui vita auferatur, vel membrum abscindatur, sed ut fures alio modo, puta pœna pecuniaria, vel exilio, vel simili mulctandi essent. Postea vero furta severius vindicata sunt, propter crescentem hominum audaciam, furtorumque frequentiam, ad quæ coercenda pœnæ antiquæ jam non amplius sufficere videbantur. Ex constitutione Frederici Imperatoris capitale supplicium in fures est statutum, si modo rem quinque solidis, hoc est aureis, valentem fuerint furati, si vero rem minoris, scopis & forcipe tunduntur & excoriantur. *lib. 2. feud. de pace ten. & ejus violat.* idque ut dixi propter delicti frequentiam & fractam pacem publicam, & quod animos latronum habeant fures, introductum est. Idem quod in Angliæ regno adhuc hodie propter easdem rationes obtinere certum est. Quod
ad

ad mores nostros attinet propter simplex furtum, nisi forte nulla spes super sit emendationis, non puniuntur capitis. Statuto tamen Ultrajectino Rubr. 39. (quod tamen per omnia non servatur) hæc pœna constituta est, ut si simplex sit furtum, qui deliquit prima vice virgis cœdatur, secunda vice ea pœna repetatur & ei insuper abscindatur auris, tertia vice sine metu suspendatur, nisi tamen minor ætas, vel justa causa judicem ad pœnam mitigandam moverit. Quod si furtum fuerit qualificatum, ut si quis hospitem depredeatur, vel tempore incendiï furtum committat, & prima vice mortis rei judicabitur, nisi examinatis circumstantiis aliter judici fuerit visum. Vide *const. Caroli Quini art. 157. & seqq. Const. Imper. caus. crim. & Anthon. Matib. de crim. lib. 47. tit. 1. cap. 3.*

XIII.

A pœna ad actiones transeamus: odio furum effectum est, ut pluribus teneantur actionibus. §. 14. *F. de act.*: ut actione furti, conditione furtiva, Rei vindicatione, actione ad exhibendum, & tandem actione seu accusatione extraordinaria. *l. 7. §. 1. ff. de cond. furt. l. ult. b. t. l. ult. ff. de priv. del. Actio furti est actio personalis pœnalis famosa, que datur domino, omnibusque iis quorum ex honesta causa interest, adversus furem manifestum in quadruplum, nec manifestum in duplum. Personalis est quia oritur ex delicto; pœnalis quia hæc actio, sive manifesti, sive nec manifesti solam pœnam persequitur, ita ut extra duplum aut quadruplum adhuc ipsa res restituenda sit. §. ult. *F. b. t. §. 18. F. de act. datur omnibus quorum interest, rem non fuisse surreptam. §. 13. F. b. t. l. 10. l. 14. §. 16. & l. 15. §. 2. ff. b. t. Interesse autem oportet ex justa & honesta causa. l. 11. ff. b. t. secus si ex turpi & inhonesta causa intersit, itaque neque furi, neque malæ fidei possessori furti actio datur, quamvis intersit ejus rem non surripi. l. 12. §. 1. ff. b. t. quoniam nemo de improbitate sua consequi debet actionem, neque ex suo delicto meliorem suam conditionem facere. l. 134. §. 1. ff. de R. F. Ideoque soli bonæ fidei possessori non etiam prædoni seu malæ fidei, furti actio**

actio competit. *d. l. 12. §. 1. ff. b. t.* Excipiendus tamen est casus, quo ipse fur furti agere potest: ut si ego tibi polienda vestimenta locavero, tu vero, inscio aut invito me commodaveris Titio, & Titio furtum factum est, tunc tibi competit furti actio, quia custodia rei ad te pertinet: & mihi adversus te, quia non debueras rem commodare, quod faciendo furtum commisisti. *l. 48. §. 4. ff. b. t.* Præterea hic, ut furti agatur, interesse oportet non modo propter creptam lucri occasionem, sed etiam damnum datum: nam ei qui de lucro captando, aut turpiter dicit sua interesse, non competit hæc actio. *l. 71. §. 1. ff. b. t.* Denique interesse debet ex jure in re, veluti proprietatis interceptæ, vel pignoris, vel possessionis: nam rei tantum promissæ aut debitæ ratio non habetur. Ideoque is, cui ex stipulatu res debetur, furti agere non potest, si ea surrepta est. *l. 13. ff. b. t.* quemadmodum & is qui emit, si non est tradita ei res, furti actionem non habet. *l. 14. ff. b. t.* sed venditoris est hæc actio. Et porro constat creditori, fulloni seu conductori, bonæ fidei emptori, commodatario furti actionem dari. *Passim J. de oblig. qua ex del. nasc.*

X I V.

Primum igitur *Creditori*, cui pignus surreptum est, *§. 14. J. de obl. q. ex del. nasc. l. 12. §. 2. ff. b. t.* licet non sit dominus pignoris, ejus tamen interest rem pignori datam salvam esse, quia a debitore pignore culpa ejus amisso pignoratitia potest conveniri actione. *l. 14. §. 6. ff. b. t.* Consultius quoque ei est pignori incumbere, quam in personam agere: plus enim cautionis in re est, quam in persona. *l. 25. ff. de R. J. quod etiam Martial. lib. 12. epigramm. his verbis ostendit.*

Cum rogo te nummos sine pignore, non habeo, inquis

Idem, si pro me spondet agellus, habes.

Quod mihi non credis veteri Thelesine Sodali,

Credas colliculis, arboribusque meis.

Nec refert, debitor ipse eam surripuerit, an extraneus, quia æque adversus dominum atque extraneum actio furti datur. *l. 21. §. 2. l. 19. §. pen. & ult. ff. b. t.* Illud tamen interest;

quod si creditor agat cum extraneo, tum duplatur æstimatio ipsius pignoris, & id debito imputat, quod superest restituit. Si vero adversus debitorem egerit, restituitur summa debita cum usuris, quod lucro Creditoris cedit. *l. 15. l. 87. ff. b. t. l. 22. ff. de pign. act.* Datur furti quoque actio *conductor*, ut pone, fullo polienda, curandave, aut sarcinatori sarcienda vestimenta dedi, certa mercede constituta. Vestimenta fulloni itemque sarcinatori sunt surrepta, hic fullo & sarcinator furti actionem habent, quia ipsorum interest, vestimenta salva esse, eo quod domino ea restituere tenentur actione locati, si culpa ipsorum levi, vestimenta perierint. *l. 14. §. 12. ff. b. t.* Hæc tamen ita procedunt, si fullo & sarcinator domino rei æstimationem solvere possint: nam si non fuerint solvendo, sive in toto, sive in parte, quia hoc casu domini interesse incipit, qui suum à fullone aut sarcinatore consequi non potest, ipsi domino competit furti actio. *§. 15. f. de obl. que ex del. nasc.* Tertio, furti actio *bonæ fidei emptori* datur, si res quam bona fide possidet, ipsi surrepta sit, quoniam ejus interest rem non surripi, ut eam possit usucapere & fructus ex ea percipere. Debent autem hæc ita intelligi quando res tradita est, nam re nondum tradita emptor non habet actionem furti, sed venditor. *l. 14. pr. b. t.* Olim quoque furti actio dabatur *commodatario*, idemque juris in commodatario erat, quod supra diximus de fullone & sarcinatore; sed jure novo *Justinianus* fecit aliam constitutionem, quæ est *lex ult. C. b. t.* una ex 59. decision: ejus summa hæc est. 1. Si res commodata sit surrepta, dominus habet electionem, utrum furem velit convenire actione furti, an commodatarium actione commodati. 2. Uno electo ad alterum regredi non potest. 3. Si ignarus elegerit commodatarium, re comperta potest se convertere ad furem. 4. Si dominus suum consecutus sit à commodatario, tunc illi soli competit actio furti.

X V.

Quod ad depositarium attinet, is non habet actionem furti. *l. 14. §. 3. ff. b. t.* ratio est, quia depositarii nihil interest, rem de-

depositam salvam esse, cum re deposita subtracta, a domino conveniri non possit, utpote qui de culpa levi & levissima non tenetur, sed de dolo tantum, §. 3. *f. quib. mod. re cont. oblig.* & si dolo ipsius res subtracta est, periculum quidem ipsius est, sed ipse furti non aget, quia non debet ex dolo suo sibi furti actionem quærere. §. 17. *f. de obl. q. ex del. nasc.* Sed an depositarius non habeat actionem furti, si ex conventionem in deposito præstat culpam levem? quod affirmatur, quia jam propter levem culpam ejus interest. Et manifeste hoc probatur ex §. 2. *f. de vi bonor. rapt.* datur hæc actio contra furem, & si plures sint, contra singulos in solidum, sic ut unius præstatione cæteri non libererentur. l. 1. *C. de cond. furt.* non datur contra hæredem, quia hæc actio pænalis est §. 18. *f. de act.* nisi sit contestata, quia per eam facta est novatio §. 1. *f. de perp. & temp. act.* nec contra mercenarium, aut libertum, aut domesticum, si vilius sit furtum. l. 11. §. 1. *ff. de pænis. l. 89. ff. b. t.*

X V I.

Explicata actione furti, sequitur ut agamus de actionibus rei persecutoriis, quæ ad ipsam rem furto sublatam repetendam dantur; odio enim furum, quo pluribus tenerentur actionibus, non modo furti actione pænali, sed etiam ad exhibendum, & Rei vindicatione, & conditione furtiva cum his agi potest. l. 7. §. 1. *ff. de cond. furt.* §. 14. *f. de act.* *Conditio furtiva est actio personalis, que datur domino rei furtivæ, ejusque hæredibus, adversus furem ejusque hæredes, ad rem furto ablatam restituendam cum fructibus & accessionibus.* Hæc actio personalis est, quia ejus fundamentum est delictum privatum, unde dicitur nasci ex causa furtiva l. 2. l. 9. *de cond. furt.* *competens ei, qui & tempore furti facti, & quo actio intentatur, dominus est.* l. 1. *ff. eod.* nam si alterutro tempore res furtiva ad alium pertinuerit, hæc actio non datur. l. 10. §. 2. 3. l. 11. *ff. eod.* multoque minus si agere volens neutro tempore dominium habuerit: hinc non competit legatario, si res legata subtracta fuerit ante mortem testatoris, quia ipsi

res non est ablata, *d. l. 11.* nec fructuario, si fructus pendentes fur defecerit, quia demum perceptione fructuum fit dominus *l. 12. §. 5. ff. de usufr.* nec commodatario aut depositario, quia nunquam dominium habuerunt. *l. 14. §. 16. ff. h. t.* sed competit hæredi *d. l. 11.* scilicet si constet dominium ad alium non esse translatum. Tutoribus quoque & curatoribus hæc conditio competit, quia loco dominorum habentur. *l. 56. §. pen. ff. h. t.* etiam bonæ fidei possessori, quia similis est domino, & instar domini publiciana actione rem vindicare potest. *tot. tit. ff. de publ. act. datur adversus furem. §. ult. ff. de obl. q. ex del. nasc. ejusque heredes,* licet infantes sint aut furiosi. *l. 2. & 7. §. 2. ff. de cond. furt.* in solidum proportionem hereditaria, licet nihil ad eos pervenerit. *l. 9. ff. de cond. furt.* non datur adversus eum qui ipse furatus non est. *l. 5. ff. eod.* ut si ope & consilio alicujus furtum factum sit. *l. 6. ff. eod.* quod si plures simul rem furati sint, omnes in solidum tenentur, unius tamen solutione cæteri liberantur. *l. 1. C. de cond. furt.* Dicitur porro ad rem furto ablatam restituendam cum omnibus fructibus. *l. 8. §. 2. ff. eod. & omni interesse. l. 3. ff. eod.* si res extet ipsa corpora petuntur. *l. 8. pr. ff. eod.* licet forte mutata & in aliam formam redacta sit. *l. 13. ff. eod.* si vero res non extet, facienda est æstimatio, quanti ea unquam plurimi fuit a tempore furti facti, ad tempus rei judicandæ. *d. l. 8. §. 1. ff. eod.* Ratio est, quod fur semper moram facere videatur. *d. l. 8. & l. ult. ff. eod.* qui autem in mora est, illius periculo res perit. *l. 5. ff. si cert. pet. l. 12. §. ult. ff. depos. l. 47. §. fin. ff. de legat. 1.*

XVII.

Sequitur rei vindicatio, quæ est actio civilis. *§. 4. ff. de act. ex ipsis ll. xii. tabb. Gell. lib. 20. cap. 9.* realis ex dominio nata, datur soli domino, qui vel jure gentium, vel jure civili dominium acquisivit, *l. 23. pr. ff. de R. Vind. l. 25. ff. de obl. & act.* adversus ipsum furem, vel quemcunque alium possessorem. *§. 1. ff. de act.* nec interest, utrum suo nomine possideat, an alieno nomine sit in possessione. *l. 9. ff. de R. V.* nisi hoc, quod alieno nomine possidens liberetur, si dominum nominet. *l. 2. C. ub. in rem act. datur*
&

& contra eum, qui dolo malo possidere desierit. *l. 27. §. 3. ff. de R. V.* vel tanquam possessor liti se obtulerit. *l. 7. & 25. ff. eod.* ut rem restituat cum fructibus & omni causa. *l. 13. ff. de R. V.* Actio ad exhibendum est actio præparatoria rei vindicationis. *l. 1. ff. ad exhib. personalis. l. 3. §. 3. ff. eod.* in rem scripta, arbitraria, §. 31. *f. de act.* datur ei, cuius ex peculiari & proprio jure interest rem exhiberi. *l. 13. ff. eod.* adversus quemcunque possessorem, sive naturaliter, sive civiliter possideat, sive simpliciter detineat rem, *l. 3. §. ult. ff. eod.* sive dolo malo possidere desierit *l. 5. §. ff. eod.* ad id ut rem exhibeat cum omni suâ causâ, id est utilitate, partu, foetu, fructibus & accessionibus. *l. 9. §. pen. & ult. ff. eod.* aut si deterioram exhibeat, ut solvat id quod interest. §. 3. *f. de offic. Jud.* Denique extraordinario adhuc agitur iudicio: quando iudex arbitrarie punit. *l. ult. ff. h. r.* Vide Thef. 12. Omnes hæ actiones rei persecutoriæ concurrunt cumulative cum pœnali, ita ut postquam furti in duplum vel quadruplum est actum, adhuc rei vindicatio vel condictio furtive institui possit. §. ult. *f. de obl. q. ex del. nasc. l. 7. de cond. furt.* sed condictio furtiva & rei vindicatio, concurrunt elective. *l. 43. §. 1. ff. de R. J.* ut & actio furti & extraordinariâ, quia utraque ad pœnam tendit. Atqui bis idem peti non potest *l. 57. de R. J.* quatenus igitur actionum finis diversus est, eatenus cumulantur, quatenus in idem tendunt, consumuntur. *l. 34. §. ult. ff. de oblig. & action.*

COROLLARIA.

I.

Tutela datio non fuit ex vi jurisdictionis, sed ex speciali privilegio, ideoque alteri mandari non potest.

II.

Lex. 2. C. de Rescind. vend. non habet locum in transactione.

III.

Minor 25. annis potest esse procurator ad lites.

IV.

Quod metu cogente gestum est, non est ipso jure nullum.

V.

Maritus constante matrimonio est dominus dotis.

VI.

Fidejussor non tenetur in usuras ob moram rei principalis.

OP DE
TWIST-REDENING

Van den Geleerden HEER
KAREL MARTENS

Aangaande de DIEFSTALLEN.

*Quid non mortalia pectora cogis
Auri sacra fames?*

Oo lang de suiv're mensch die gulden eeuw be-
leefde,
Dat in zijn ed'le borst een yver was gedrukt,
Die sonder dwang of schrik na 't Wezentlijke
streefde,
En hy, in God vernoegt, wierd hemel-waarts
gerukt.

Soo was 't een blijde tijdt : toen wist men van geen wetten,
Die, door de wraak gestaaft, als met een stalen magt
Aan 't breidelose grauw een perk of slagboom setten :
Terwijl 't vrywillig volk van selfs hun plicht betracht.

Maar na dat d'ysere eeuw dit schoon gelaat der dingen
Bemorft had, en verdrayt; ja met een flinxse handt
Den recht-geschapen mensch ging als den nek verwringen,
En wenden van zijn Son, berovend' hem dit pandt.

Toen wierd zijn yver kout, en d'onbesuyfde driften
Vermeest'ren zijn verstandt, en lopen haren gang,
En hy nu onbequaam om 't goedt van 't quaadt te schiften;
En luistert na geen wet, noch wil in geen bedwang.

Toen

Toen quam de baatsucht in, omfloeyt met sijn gesellen,
Geveinstheit, list, bedrog, en openbaar geweld,
Die zamenswoeren om het Recht ter neer te vellen,
En al wat billijk oyt van haar was ingestelt.

Want hy die eertijds socht het ware goedt daar boven,
Die vroet nu in een stof, en hongert na een gout
Dat noyt verzadigt, maar tot stelen en tot roven
De lust van die 't besit gedurig blakend houdt.

Heer MARTENS, dit gedrogt met al sijn vuile grepen
Hebt gy te recht ontdekt, en *Cacus* in sijn nest
Betragt, en afgemaakt, om uit sijn hol te slepen,
En wreekt u deftig aan die dodelijke pest.

Stap voort dan *Themis* Soon, ontfang met haast dien louwer
Die sy Gerechtigheit aan hare Dienaars gaf
Verblik noch bloos niet eens voor desen strijdt, maar houw'er
Soo rustig maar op in, en slaat dien vyant af.

Op dat d'aloude deugdt eens weder mag herleven,
Het ongekreukte recht, dat als verflagen leyt,
En haar verwoeste throon uit puin word opgeheven,
Die sels, onwrikbaar staand', verduren sal den tijdt.

D. S.

